

PERSBERICHT

BREEKBAAR VERLEDEN - ROMEINS GLAS IN DE LAGE LANDEN

Inlichtingen: Wim Hupperetz, telefoon 077 352 21 12

De laatste tientallen jaren zijn in Nederland en Vlaanderen bijzondere Romeinse glasvondsten gedaan. In de tentoonstelling *Breekbaar Verleden – Romeins glas in de Lage Landen* komen de belangrijkste onderwerpen aan bod: de productie van glas hier en elders, het gebruik ervan en de vele vormen en varianten. Een belangrijke rol in het onderzoek naar Romeins glas is weggelegd voor de experimentele archeologie. Glasblazers van nu gaan daarbij aan de slag met grondstoffen, gereedschappen en technieken uit de Romeinse tijd. Voor de tentoonstelling is geput uit alle belangrijke archeologische museumcollecties en zijn de glasvondsten gerestaureerd van het rijke graf van Maastricht-Belfort. Het is voor eerst dat deze in volle glorie te bewonderen zijn. De expositie is te zien in het Limburgs Museum in Venlo van 9 juni tot en met 14 oktober 2007.

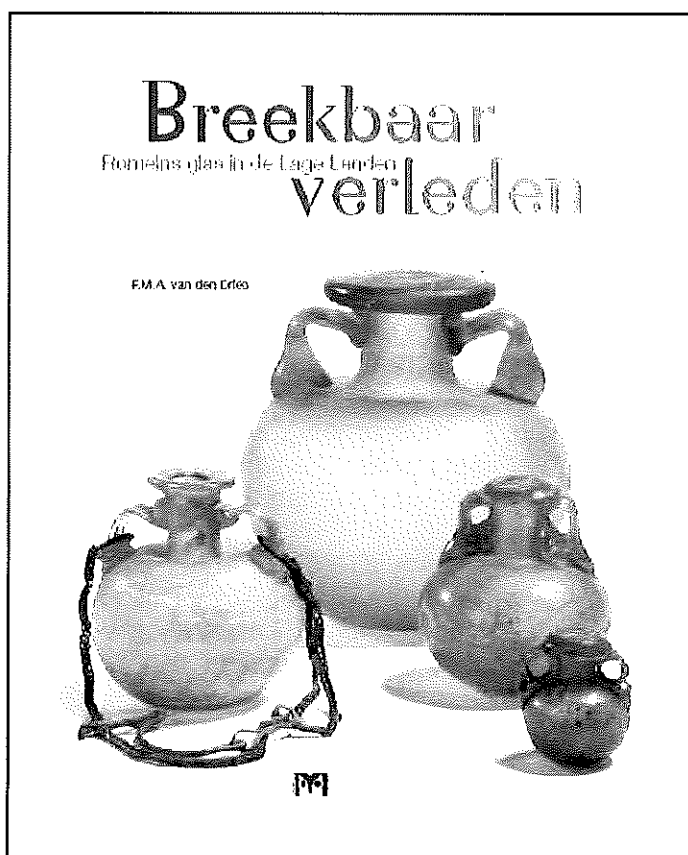
Breekbaar Verleden is opgebouwd als een drieluik. In het eerste deel wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van zowel gebruiksglas als luxeglas. De verschillende soorten, types en vormen glas dienen als basis. Luxeglas springt eruit door het gebruik van kleuren, decoraties en zeldzame vormen. Qua tijd bestrijkt de expositie de hele Romeinse periode in de Lage Landen, dus vanaf eerste eeuw tot en met de vierde eeuw na Christus.

De laatste jaren is er veel experimenteel onderzoek gedaan naar Romeins glas. De Britse glasblazers Mark Taylor en David Hill hebben baanbrekend werk gedaan. Hun experimenten zijn samengebracht in een documentaire die in de tentoonstelling wordt vertoond. Bovendien is het materiaal te zien waarmee zij werkten zoals mallen. Als derde onderdeel zullen de mooiste exemplaren van hedendaags 'Romeins' glas worden getoond. Het betreft dan nabootsingen van Romeinse vormen en ook van technieken zoals het wereldberoemde diatreet-glas van Jozef Welzel.

Bij de tentoonstelling *Breekbaar verleden* verschijnt onder dezelfde titel een publicatie. De archeologie van Romeins glas uit de Lage Landen kent al een lange traditie die echter vooral wetenschappelijk gericht is. Het proefschrift van Clasina Isings, *Roman glass from dated Finds*, is alweer uit 1957 en de publicaties van Sophia van Lith zijn voornamelijk Engelstalig en specialistisch. Kortom, het is tijd voor een actuele populair-wetenschappelijke publicatie over Romeins glas in de Lage Landen. Er zijn veel nieuwe inzichten te melden door nieuwe vondsten en opzienbarende onderzoeksresultaten door experimenten van glasblazers.

Limburgs Museum
Keulsepoort 5
5911 BX Venlo
tel 0031 (0)77 352 21 12
www.limburgsmuseum.nl

open
dinsdag tot en met zondag
maandagen gesloten

A. Historie

In 1838 begon Mr A.J. van HOYTEMA – samen met vijf compagnons – een distilleerderij in het stadje Culemborg. Dit was eigenlijk best opzienbarend want het overgrote deel van de in de 19^e eeuw opgerichte vaderlandse branderijen bevond zich in de driehoek Schiedam/Rotterdam/Delfshaven. Maar de arbeid was goedkoop in de streek rondom Culemborg en de distilleerderij werd gevestigd aan de oever van de Waal. Dit garandeerde goedkoop transport, terwijl de uitvoerhaven Rotterdam niet ver weg lag. Verder werden er in de omgeving aardappelen geteeld. Van Hoytema was een der eerste distillateurs, die overging tot het gebruik van een stoommachine (1839). In het begin werd niet alleen jenever gestookt van graan, maar ook van bieten en meest zelfs van aardappelen! Zo kwam men o.a. in 1845 in grote problemen, door het mislukken van de aardappeloogst. In 1846 werd daarom meer jenever uit beetwortelen gestookt. In 1847 was er een overvloedige appeloogst en verkreeg men toestemming enkele maanden uit appels te mogen stoken.

Behalve jenever werden ook likeuren gemaakt, o.a. voor de export naar Caracas.

Door financiële problemen traden in 1840 enige vennoten uit en werd de naam van het bedrijf veranderd in "van Hoytema & Compagnie".

In het bijzonder voor de export van zijn dranken had Van Hoytema glazen flessen, i.c. kelderflessen, nodig. In die tijd waren flessen relatief duur en Van Hoytema zocht naar mogelijkheden om die kosten te drukken. Derhalve begon men in 1861 de "*De Culemborgsche Glasfabriek*". Hoewel formeel A.J. van Hoytema niet de eigenaar was, was de leiding steeds in handen van leden van de Van Hoytema familie. Op deze wijze beheersten zij zowel de kwaliteit, de kwantiteit en het kostenpeil van de flessen, die de distilleerderij nodig had.

Voor die tijd kocht men de benodigde flessen vooral bij de glasfabriek in Vuren en waarschijnlijk ook wel in Leerdam.

Overigens produceerde de glasfabriek ook voor andere klanten zaken als: rijnwijnflessen, vitriolflessen, retorten, helmen, inmaakflessen, medicijn glas, eau-de-cologneflesjes, glazen buizen en stopflessen. Er werkte er in 1890 o.a. als glasblazer Jan Pelgrim, een afstammeling van de beroemde Hessische glasblazersfamilie Pelgrim. Hij had daarvoor in de glasfabrieken te Leerdam en Schiedam gewerkt.

Bijna 90 jaar lang was "v.Hoytema & C" een bloeiend bedrijf met een grote overzeese export naar landen als de U.S.A., Australië, Argentinië, Venezuela, Zuid-Afrika, Suriname, Nederlandsch Oost Indië en West-Afrika (Nigeria, Ghana).

Op 1 januari, 1859 brandden alle gebouwen van de distilleerderij af. Maar gelukkig was Van Hoytema goed verzekerd en kon alles weer opgebouwd worden.

De naam van de distilleerderij was "De Hoop". Het was dus logisch dat het symbool van de hoop, het anker, het voornaamste beeldmerk van het bedrijf werd. Omdat er nogal wat ankers als merk in de jeneverindustrie voorkwamen werd gekozen voor een *staand anker*.

Daar jenever een populaire drank onder zeelui was, voerden diverse bedrijven of dubbele ankers zoals b.v. "Van Someren Greve", "Van Dulken Weiland" and "Spekker & d'Aquin" of enkele ankers zoals "Crone's Weesp Anchor Gin", "W.Hasekamp & Co" en "Johan de Kuyper & Zoon".

Het einde van het bedrijf kwam in 1927. Johan de Kuyper ("J.D.K.Z.") nam niet alleen de distilleerderij over, maar ook alle rechten aan de zaak verbonden.

Het merk "Van Hoytema" bleef bestaan, maar na 1927 werd de jenever dus bij De Kuyper gestookt.

In de tachtiger jaren werd de distilleerderij in Culemborg gesloopt. De glasfabriek werd reeds in 1916 stopgezet.

B. De Flessen

De meest bekende fles is ongetwijfeld de kelderfles met het cachet "ÅVH" met de stip boven de letter A. Het ingedikte monogram staat voor de letters "A.I.V.H.". Dit is de afkorting van de naam "AiVanHoytema".

Zonder die stip betekent het monogram "AVH" op een cachet "AVanHoboken" (Rotterdam). Een cachet met de losse letters "A H" kan duiden op "A.Houtman" (Delfshaven) of op "Handelsvereniging Amsterdam" (een Amsterdamse handelonderneming).

De zeldzaamste Van Hoytema fles is die met de behakking "TRADE MARK" rondom *het alziend oog* en op de zijkant, een vrijmetselaarsteken. Het alziend oog, ook wel het oog der voorzienigheid genoemd is een oeroud symbool van de zon en werd vooral gebruikt door de oude Egyptenaren. Andere Van Hoytema kelderflessen zijn o.m.:

- met behakking "VAN HOYTEMA & C.";
- met cachet "ÅVH" en behakking "VAN HOYTEMA & C. CULEMBORG";
- met behakking "VAN HOYTEMA HOLLAND";
- met cachet "ÅVH" en behakking "VAN HOYTEMA & C. HOLLAND"
- met cachet voorzien van *een anker* met daarnaast de letters "V.H. & Co";
- met cachet "ÅVH" en behakking "v.HOYTEMA & C."

Verder zijn nog bekend een schnaps fles met behakking "VAN HOYTEMA & C. AROMATIC SCHNAPPS SCHIEDAM" en een lange nek kelderfles met bodembehakking "vH&C.";

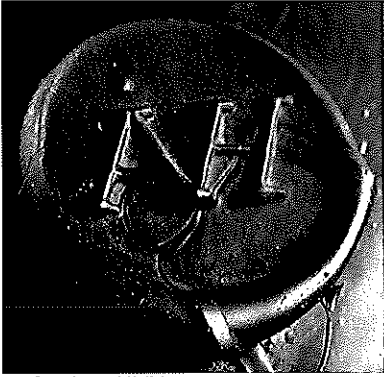
Heeft U nog andere "van Hoytema" flessen e.d., aarzel niet te reageren!

Afbeeldingen:

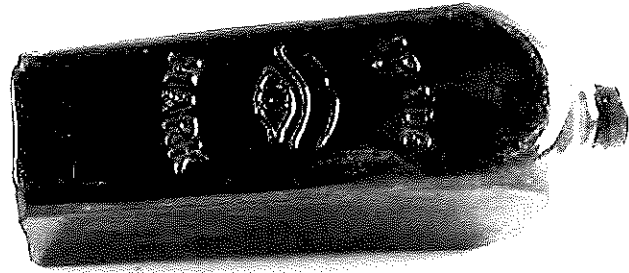
1. Het cachet met "ÅVH"
2. De behakking "TRADE MARK" rondom *het alziend oog*
3. het alziend oog
4. De behakking "VAN HOYTEMA & C."
5. Het cachet "V.H. & Co" plus *een anker*
6. De behakking "VAN HOYTEMA & C. CULEMBORG";
7. De behakking "VAN HOYTEMA HOLLAND";
8. De bodembehakking "vH&C.";

Literatuur:

mededelingen mij destijds vriendelijk verstrekt door
wijken de heer Dwight Pettit (Cedar Grove, TN, USA)
archiefstukken arrondissementsrechtbank Den Haag
De artikelen van R.H.C. van Maanen in Culemborgse Voetnoten nr 19, mei 1998
C. Kramers Thz "De Moutwijnindustrie te Schiedam"
Amsterdam, 1946
K.E. Sluyerman en H.H. Vleesenbeek
"Drie Eeuwen De Kuyper 1695-1995". Schiedam 1995.

1. Cachet AIVH.

2. Trade mark met oog.

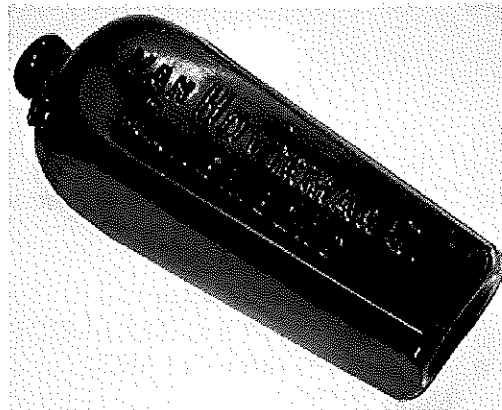
3. Het alziend oog.

4. Van Hoyteman & C.

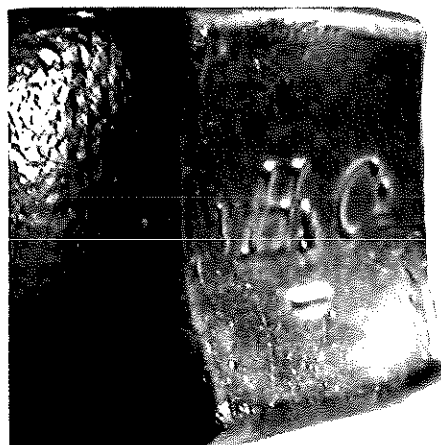
5. V.H. & Co. + Anker.

6. Van Hoytema & C. Culembora.

7. Van Hoytema & C. Holland.

8. Bodem VH&C.